

EHvA-model

Opleiden in de School

Door Frank Sengers, projectleider Opleiden in de School bij de EHvA

De pabo van de Educatieve Hogeschool van Amsterdam (EHvA) heeft de afgelopen periode in samenspraak met verschillende partners, waaronder de ASKO, het 'EHvA-model Opleiden in de School' opgesteld. De samenwerking wordt volgens de uitgangspunten van dit model verder ontwikkeld. In dit stuk wordt achtereenvolgens ingegaan op wat Opleiden in de School is en waarom hiervoor gekozen is. Vervolgens wordt een korte schets gegeven van het EHvA-curriculum en een uitwerking gegeven van het EHvA-model Opleiden in de School.

Wat verstaan we onder Opleiden in de School?

Op pag. 5 is aangegeven wat Opleiden in de School volgens de Onderwijsraad inhoudt. De vormgeving van de EhvA-opleidingsscholen kent, naast de definitie van de Onderwijsraad, twee kenmerkende aspecten. In het EHvA-model is Opleiden in de School een samenwerkingsproject tussen de opleiding en scholen. Scholen en opleiding werken samen op basis van gelijkwaardigheid, waarbij de opleiding de eindverantwoordelijkheid houdt voor de kwaliteit van de opleiding en het niveau van de afgestudeerden. De rol van scholen bij de beoordeling van de student is beperkt doordat er gewerkt wordt met bekwaamheidsproeven die worden afgenomen door onafhankelijke assessoren. Dit is enerzijds nodig om opleidingsscholen de ruimte te bieden om met curriculumonderdelen qua vormgeving en inhoud te variëren en anderzijds om op eenduidige wijze de kwaliteit van de afgestudeerden te kunnen borgen.

Waarom kiezen voor Opleiden in de School?

Kenmerkend voor de EHvA-pabo om te werken aan Opleiden in de School is dat de EHvA intensief wil samenwerken met scholen bij het opleiden van nieuwe leerkrachten.

Hiervoor zijn drie redenen aan te wijzen:

1. Intensief samenwerken met scholen is nodig om leerkrachten op te leiden volgens de actuele behoefte van het werkveld;
2. Door samen te werken met groepen van scholen die zich inhoudelijk profileren, zowel door een eenduidige onderwijskundige richting (bijv. OGO) als door een grote variëteit in de onderwijskundige vormgeving van het onderwijs en de leerlingenpopulatie (bijv. veel tweede taalverwervers) geven we studenten de mogelijkheid zich te profileren.
3. Het realiseren van voldoende stageplaatsen. Hiernaast gelden een aantal algemene motieven zoals genoemd door de Onderwijsraad (zie pag. 5).

EHvA-model Opleiden in de School

Op pag. 9 is een aantal kwaliteitscriteria en risico's ten aanzien van Opleiden in de School beschreven zoals geformuleerd door Kallenbert en Rokebrand (2006) en de Onderwijsraad (2005). Ze vormen een maatstaf voor EHvA-opleidingsscholen. In deze paragraaf wordt het EHvA-model Opleiden in de School beschreven zoals dat momenteel ontwikkeld en uitgevoerd wordt. Allereerst wordt het EHvA-curriculummodel toegelicht en toegespitst op Opleiden in de School. Vervolgens wordt invulling gegeven aan het samenwerkingsmodel en de profileringsmogelijkheden die we met Opleiden in de School bieden. De ruimte die Opleiden in de School geeft aan studenten en scholen wordt beschreven en afgesloten wordt met een beschrijving van de kwaliteit van de opleidingsinfrastructuur die gerealiseerd wordt voor de EHvA-opleidingsscholen.

Opbouw EHvA-Curriculum

De EHvA leidt competentiegericht op. Daarbij staat het adequaat leren handelen in complexe beroepssituaties centraal. Kenmerken van competentiegericht leren binnen de EHvA zijn: het vindt plaats in authentieke beroepssituaties, het is procesgericht, het is persoonlijk en het is zelfgestuurd. In de didactische visie van de faculteit staat het leren van de professional centraal. Dit geldt ook voor de EHvA-opleidingsscholen.

De EHvA-opleidingen kennen een gemeenschappelijk curriculummodel. Het onderwijsconcept van de EHvA is uitgewerkt in een curriculumstructuur met vier pijlers (curriculumonderdelen): werkplekieren, vak, metawerk en profilering. In dit model vormt het werkplekieren (stage) de kern van het competentiegericht leren. Voorbereiding op en ondersteuning hiervan vindt plaats via leerpraktijken waarin praktijksituaties centraal staan en via de vakmodulen en de gekozen profilerings thema's (leerpraktijken en minors). In het metawerk (coaching) worden de studenten begeleid in hun professionele ontwikkeling.

Curriculummodel EHvA-opleidingsscholen

In het curriculummodel van de EHvA-opleidingsscholen worden de onderdelen werkplekieren, metawerk en een deel van profilering uitgevoerd binnen de opleidingsscholen. Het werkplekieren wordt begeleid door de Opleider in de School, een personeelslid van de school.

Het onderdeel metawerk en een deel van de profilering worden ook binnen de opleidings-school, op locatie, verzorgd door een docent van de EHvA; de instituutsopleider. De Opleider in de School en de instituutsopleider werken nauw samen in een opleidingsteam. Het realiseren van een professionele kennisbasis wordt gewaarborgd door het vakaanbod buiten de opleidingsscholen te houden en aan te bieden vanuit de opleiding. Binnen metawerk wordt middels coaching ruim aandacht besteed aan reflectie op zowel

het leren binnen de opleidingsschool als binnen de pabo. Doordat de coaching verzorgd wordt door de instituutsopleider is er ook voldoende afstand tot de dagelijkse werkpraktijk, maar is de coach wel bekend met de context waarbinnen het leren plaatsvindt.

Samenwerkingsmodel

In het EHvA-model is gekozen voor een samenwerkingsmodel op basis van gelijkwaardigheid. Naast overleg op bestuurs- en managementniveau is er op het niveau van de uitvoerende professionals samenwerking georganiseerd tussen de school en de opleiding.

Het opleidingsteam, dat uitvoering geeft aan het deel van het curriculum binnen de opleidingsschool, bestaat uit:

1. De Opleider in de School, een personeelslid van de school, dat verantwoordelijk is voor de stagebegeleiding en
2. De instituutsopleider, een EHvA-docent, die verantwoordelijk is voor het metawerk en de profilering. Verder is het zowel de ambitie van de scholen als de opleiding om het opleidingsbeleid en het personeelsbeleid met elkaar te verbinden. Daarom zijn de bij wet vastgestelde competenties leidend. Studenten worden opgeleid voor dezelfde competenties als waar ze als leerkracht voor worden begeleid. De meerwaarde voor het personeelsbeleid legitimeert de investering van scholen in een opleidingsinfrastructuur.

Ook wordt gezocht naar samenwerking op het gebied van onderwijsontwikkeling. Deze samenwerking moet een bijdrage leveren aan de schoolontwikkeling van de deelnemende basisscholen en aan de ontwikkeling van het EHvA-curriculum. Samenwerking op het gebied van onderwijsontwikkeling wordt gezocht in de inhoudelijke profileringslijn van de opleidingsschool. In het geval van de samenwerking met de ASKO betreft dat ontwikkelingsgericht onderwijs.

Profilering

Het EHvA-model leidt tot differentiatie in de inhoud van het opleidingsprogramma.

- a) Dit kan op het niveau van de individuele studenten doordat er ruimte is voor zelfsturing en persoonlijke keuzes in het eigen ontwikkelingsplan. Dit is een kenmerk van het EHvA curriculum ook buiten de opleidingsscholen.
- b) Hiernaast bestaat er de mogelijkheid tot differentiatie in het niveau van de opleiding omdat de EHvA opleidingsscholen kent die zich specialiseren in een bepaald thema. De EHvA kent bijv. een OGO-opleidingsschool voor ontwikkelingsgericht onderwijs, een Montessori-opleidingsschool. Mogelijkheden voor een Dalton-opleidingsschool en een opleidingsschool voor speciale leerlingzorg worden momenteel verkend. Hiernaast wordt er gewerkt met brede opleidingsscholen die zowel variëteit in onderwijskundige richting als in leerlingpopulatie kennen.

- c) Tot slot variëren EHvA-opleidingsscholen binnen de gestelde kaders van het competentiegericht opleiden in de gehanteerde opleidingsdidactiek. Studenten profileren zich niet alleen door de keuze voor een minor of leerdoelen in het persoonlijk ontwikkelingsplan maar ook door de keuze voor een opleidingsschool met de daaraan verbonden opleidingsdidactiek. Binnen de Montessori-opleidingsschool wordt anders geleerd dan binnen de OGO-opleidingsschool.

Ruimte voor scholen en studenten

Met de keuze voor competentiegericht opleiden geeft de EHvA vorm aan een opleiding waarin de ontwikkeling van de individuele student een belangrijke rol krijgt. Het curriculumgerichte model is vervangen door een studentgericht model. Met Opleiden in de School wordt een component toegevoegd; de wensen van de scholen ten aanzien van toekomstig personeel en de mogelijkheid die de scholen als leeromgeving te bieden hebben. De leertrajecten komen in een tripartiet overleg tussen de student, de opleiding en de school tot stand.

Opleidingsinfrastructuur

Om de kwaliteit van de opleiding binnen de opleidingsscholen te kunnen waarborgen is een kwalitatief hoogwaardige opleidingsinfrastructuur nodig. Momenteel wordt een kwaliteitskader ontwikkeld ten behoeve van alle EHvA-opleidingsscholen. Onderstaande aspecten worden in ieder geval in dit kader opgenomen;

- a) Professionalisering. Binnen de opleidingsscholen worden mentoren, Opleiders in de School en assessoren getraind.
- b) Toetsbeleid. Het toetsbeleid dat door de EHvA ontwikkeld wordt kent onafhankelijke assessments. Bij studenten zal tijdens de opleiding driemaal een assessment worden afgenomen door assessoren die niet verantwoordelijk zijn geweest voor het onderwijs van deze studenten. Hiermee wordt de brede bekwaamheid van de leraren in opleiding getoetst en het civiel effect van de opleiding geborgd. Ondanks het feit dat de specifieke opleidingsomgeving, de onderwijskundige richting van de werkplek, de opleidingsdidactiek en de leerlingenpopulatie varieert, leiden we alle leraren op als breed inzetbare leraren basisonderwijs.
- c) De curriculumonderdelen werkplekieren, profilering en metawerk kunnen in het EHvA-model verzorgd worden vanuit de opleidingsschool. Deze curriculumonderdelen hebben een specifieke invulling die afgestemd is op de opleidingsschool. Om het gemeenschappelijke EHvA-curriculummodel te borgen, zowel binnen als buiten de opleidingsscholen, wordt er per opleidingsschool gewerkt met handleidingen voor het werkplekieren, profilering en metawerk die uitgewerkt zijn binnen de algemeen geldende kaders.
- d) Overeenkomst. De EHvA-opleidingsscholen functioneren op basis van een overeenkomst tussen de betrokken schoolbesturen en de EHvA. Naast afspraken over de overdracht

van middelen etc., maakt de taak- en verantwoordelijkheidsverdeling onderdeel uit van de overeenkomst, evenals een werkplan waarin uitwerking wordt gegeven aan de activiteiten van de komende periode.

- e) Taakprofiel Opleider in de School. De Opleider in de School neemt binnen de EHvA-opleidingsscholen de taken van de traditionele stagebegeleider over en vervult een belangrijke rol binnen het werkplekieren. Er is een taakprofiel van de Opleider in de School opgesteld, gebaseerd op 'Docent 3' uit het systeem UFO/HvA en toegespitst op de taken voor Opleiden in de School. Het betreft nadrukkelijk een taakprofiel en geen functieprofiel. De taak zal worden uitgevoerd door personeel van de basisschool vanuit een passende functie in de eigen organisatie. Het taakprofiel van de Opleider in de School kent de resultaatgebieden
1. onderwijsontwikkeling,
 2. onderwijsuitvoering,
 3. onderwijsevaluatie,
 4. begeleiding en beoordeling van studenten,
 5. externe oriëntatie,
 6. projectleiding en
 7. coördinatie. Een Opleider in de School wordt aangesteld op basis van dit taakprofiel na nadrukkelijke instemming van zowel het schoolbestuur als de EHvA.
- f) Kwaliteitszorg. Aangezien de EHvA integraal verantwoordelijke is voor de kwaliteit van de opleiding en dus ook voor de curriculumonderdelen die verzorgd zijn vanuit de opleidingsscholen, maakt Opleiden in de School onderdeel uit van het kwaliteitszorgbeleid van de EHvA.

Slot

In dit stuk is het EHvA-model Opleiden in de School beschreven. Met de scholen hebben we een model gevonden om leraren op te leiden conform de actuele behoefte van het werkveld. Het model geeft ruimte aan studenten en scholen voor individuele ontwikkeling, inhoudelijke differentiatie, en variatie in opleidingsdidactiek. Door het gekozen curriculummodel en de realisatie van een kwalitatief hoogwaardige opleidingsinfrastructuur binnen de opleidingsscholen kan een kwaliteitsverbetering van de opleiding gerealiseerd worden met voldoende aandacht voor zowel de beroepsbekwaamheden als het algemene hbo-niveau van de opleiding.

Literatuur

- Kallenberg, A.J. en F.C.M. Rokebrand, 2006. Kwaliteiten van opleidingsschool Den Haag: HBO-raad.
- Onderwijsraad, 2005. Leraren Opleiden in de School. Den Haag: Onderwijsraad.
- Sengers, F.C.J.M., 2005. Model taakprofiel Opleider in de School. Amsterdam: Educatieve Hogeschool van Amsterdam.